

Kirkeministeren (Jørgen Peder Hansen):

Der blev stillet et spørgsmål til mig af hr. Henrik Toft om sognemedhjælperudvalgets virksomhed, og jeg vil gerne svare, at sognemedhjælperudvalget, så vidt jeg er blevet orienteret, i den nærmeste fremtid formentlig vil nå frem til en principiel afklaring af hele sognemedhjælperproblematikken. Når dette er tilfældet, må man efter min opfattelse nødvendigvis afvente denne afklaring, inden man går videre også med det foreliggende forslag. Jeg er helt sikker på, at det arbejde, der laves i sognemedhjælperudvalget, vil få indvirkning på bedømmelsen af det foreliggende forslag.

Fru Inger Stilling Pedersen nævnede, at det primære formål med forslaget ikke var at få det igennem, men at få sat en debat i gang, og det var noget overordnet, at menighedsrådene skulle have adgang til at sætte en undervisning i gang.

Jeg vil godt gøre opmærksom på, at menighedsrådene jo har rådighedsbeløb, som de kan sætte noget i gang på grundlag af, og jeg kan ikke lade være med at henvise til lovforslagets § 1, som siger, at kirkeskolen er den danske folkekirkens undervisningstilbud. Det er vel nok at gå videre, end vi er mange der rigtig holder af, fordi hvis kirkeskolen var det eneste undervisningstilbud, og det fremgår jo af § 1, at det er sådan, så er det, ligesom man sætter konfirmandundervisningen i en anden belysning, og det er jeg i hvert fald ikke særlig glad for. Men disse bemærkninger skal da så også få lov til at ledsage forslaget. Jeg har, som det er fremgået af mit indlæg den 3. december 1976, ikke den store kærlighed til det foreliggende forslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Nathalie Lind):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til kirkeudvalget. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ekspropriation til byudvikling.

(Lovforslag nr. L 85. Fremsat 15/3 77).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Westh (S):

Lovforslaget har været fremsat flere gange, og jeg skal blot henvise til, hvad mit partis ordfører har sagt ved disse lejligheder, sidst hr. Auken den 14. oktober 1976, Folketingstidende sp. 502.

Jeg vil dog føje en enkelt bemærkning til forslaget, nemlig den, at jeg selv gennem arbejdet i 7 år som formand for min kommunes planlægningsudvalg mange gange har savnet denne lov, og at jeg ved, at det samme har været tilfældet for andre udvalgsformænd og borgmestre i andre kommuner, ikke mindst de steder, hvor det er venstrefolk, der har været udvalgsformænd og borgmestre.

På den baggrund håber jeg, at lovforslaget får en hurtig og velvillig behandling i udvalget.

Tang Sørensen (FP):

Dette lovforslag er jo en genfremsættelse fra sidste samling, men det gør ikke forslaget mere rigtigt i sit ordvalg.

Lad mig tage mit udgangspunkt i grundlovens § 73, stk. 1, der siger:

»Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almentillet kræver det.«

Det foreliggende lovforslag er efter fremskridtspartiets opfattelse et alvorligt angreb på den private ejendomsret, en ret, som burde være en selvfølge, medmindre tungtvejende argumenter taler derimod. Jeg finder ikke, at argumenterne i dette lovforslag er tungtvejende nok.

I de lokale råd landet over – her tænker jeg på byrådene og kommunalbestyrelserne – foregår der i dag en særdeles god planlægning. Kommunerne udnytter, og gør det med megen hensynsfuldhed, kommuneplanlovens § 34, stk. 1, og samme lovs § 40, stk. 4.

Alene ordvalget i lovforslagets § 1, hvor der tales om iværksat planlægning, kan få mig til at få bange anelser. Hvad mener ministeren helt konkret med dette ordvalg? Er det, når kommunens byplanlæggere har lavet den første blyantsstreg på papiret eller hvad?

Der er efter vores opfattelse intet behov for denne lovgivning. Den er efter vores opfattelse ganske unødigt.

Man kan jo beklage, eller man kan glæde sig over valget den 15. februar i år alt afhæn-

[Tang Sørensen.]

gigt af, hvilken placering man har her i salen. Jeg frygter, at valget den 15. februar har været medvirkende til, at dette lovforslag måske kan vinde flertal i folketinget, men må jeg gøre opmærksom på, at ifølge grundlovens § 73, stk. 2, har vi den mulighed, at dette lovforslag kan udsættes, indtil et nyvalg har været afholdt, såfremt man kan skaffe 60 medlemmer, der går ind for, at sagen skal udsættes. Det er en indskrænkning af den private ejendomsret, som vi kraftigt sætter os imod.

Svend Erik Hovmand (V):

Det undrer mig i og for sig ikke, at den socialdemokratiske ordfører, hr. Westh, har savnet ekspropriationsretten i sit kommunalbestyrelsesarbejde. Det er jo ikke atypisk for socialdemokrater at ønske sig en sådan ret.

Jeg vil gerne sige, at i Ringsted kommune, hvor jeg sidder i kommunalbestyrelsen, har venstrefolk aldrig ønsket en sådan ret, og i adskillige kommuner landet over er forholdet nøjagtigt det samme.

En ekspropriation er ensbetydende med et overgreb på den private ejendomsret. Herom kan der næppe være uenighed blandt nogen i dette høje ting.

Når det offentlige gennemfører en ekspropriation, tvinger man en privat grundejer til at afstå sin ejendom alene på det offentliges præmisser, dvs. på det tidspunkt, der passer det offentlige, dvs. i den udstrækning, der passer det offentlige, og dvs. til den pris, der passer det offentlige, hvilket i øvrigt erfaringsmæssigt er i underkanten af, hvad den private grundejer ville kunne få i fri handel.

Efter venstres opfattelse er et sådant overgreb en yderst alvorlig sag, og det bør kun finde sted i meget, meget begrænset omfang, sådan som også grundloven tilsiger os det, i forbindelse med vejanlæg f. eks., skolebyggeri og tilsvarende stærkt påkrævede offentlige projekter. En ordning, der som den foreslåede giver kommunale myndigheder mulighed for at erhverve jord hvor som helst, når som helst og til hvad som helst, vender vi os stærkt imod, ligesom vi har gjort det ved alle tidligere lejligheder, når tilsvarende forslag har været til behandling her i tinget.

Som venstres ordfører også ved tidligere lejligheder har påpeget det, forekommer det særdeles betænkeligt, at socialdemokratiet fremsætter et sådant lovforslag, efter at dette parti

sammen med bl. a. venstre har gennemført en planlovsreform, der sammen med spildevandsplaner og kloakbetalingsvedtægter giver kommunerne en række nye muligheder i hænde. Skulle man endelig være fristet til at overveje et forslag af den art, som vi nu præsenteres for, hvad vi i venstre absolut ikke er, ville det vel have været på sin plads, at man i det mindste havde afventet virkningerne af de nye planlove, hvoraf den sidste, der drejer sig om kommunernes planlægning, først er trådt i kraft her for et par måneder siden. Jeg synes, det kunne have været relevant at afvente disse planlove og deres virkninger, før man gennemfrematte dette lovforslag.

Jeg vil gerne sige, at vores holdning til ekspropriation og til det lovforslag, som her er fremsat, ikke er ny, og jeg vil også gerne føje til, at det er venstres opfattelse, at vi bør gøre alt for at forhindre dette lovforslags gennemførelse. Skulle det gå sådan mod vores forventning, at der her i tinget alligevel vil være flertal, vil vi allerede nu tilkendegive, at vi vil søge at udsætte ikrafttrædelsen, til efter at et nyvalg har fundet sted.

Grove (KF):

Det konservative folkeparti går imod dette lovforslag. Vi mener, at den nuværende lovgivning gennem kommuneplanloven fuldt ud tilgodeser almenvellets interesser med hensyn til ekspropriation af fast ejendom. Man kan jo nu foretage den nødvendige ekspropriation, når kommuneplanloven nødvendiggør det, og når planlægningen er så langt fremme, at man kan se behovet for ekspropriation. Det, man nu ønsker, er at få lov til at ekspropriere, lige så snart man begynder at lade tilfældige streger slå på et stykke papir.

Jeg tror ikke, det er nødvendigt hverken for kommunalbestyrelse eller for planlæggere allerede på det tidspunkt at begynde at ekspropriere. Derfor fastholder vi det standpunkt, som vi tog, da vi havde behandlingen af kommuneplanloven, og også det standpunkt, som vi havde til dette lovforslag, da det sidst blev behandlet, at vi i øjeblikket anser alle muligheder til stede for at gennemføre en plan ifølge de love, vi har. Derfor er det ikke nødvendigt at lave om på denne lovgivning, og vi kan ikke tilslutte os dette nye lovforslag.

Bollmann (CD):

Dette forslag, som jo er en genfremsættelse,

[Bollmann.]

går efter CDs opfattelse for langt. Det er da rigtigt og rimeligt, at kommunerne skal kunne planlægge, men vi finder, at den eksisterende lovgivning allerede giver tilstrækkelige muligheder for, at denne planlægning kan foregå forsvarligt.

Der har i sin tid ved den første fremsættelse været talt både om grundloven og om jungleloven i denne sag. Jeg vil nøjes med at konstatere, at forslaget er et yderligere indgreb i den private ejendomsret, hvorfor CD ikke kan medvirke ved gennemførelsen af lovforslaget.

Alfred Andersen (SF):

Socialistisk folkeparti går helhjertet ind for dette lovforslag. Vi er enige med ministeren i, at en begrænsning af ekspropriation er uheldigt, og der er jo snart ikke en kommune, uden at den kan berette om, hvordan den har savnet denne lovgivning, og hvordan den har været med til at ændre planer, netop fordi den ikke har haft de muligheder, som der her lægges op til.

Først med dette forslag kan man vel sige, at den nye kommuneplanlov virkelig kan træde i kraft. Kommuneplanloven, som blev rost af mange planlæggere og andre, skulle gerne virke, og som sagt er en betingelse for, at den kan virke fuldt ud, at vi får det instrument, som forslaget her indebærer.

Men når vi nu har fået så god en styringsmekanisme ind i vores planlægning, så kommer så det næste spørgsmål: hvordan vil en sådan styringsmekanisme virke i praksis? For det er jo tit sådan, at der er stor forskel mellem en lovs vedtagelse og den endelige praksis.

Derfor har jeg to betænkeligheder ved forslaget. Den ene er, hvor forslaget taler om, at der skal eksproprieres til markedsprisen i stedet for til brugsværdien. Det er noget, der indebærer store økonomiske problemer for en kommune. Der er forskel på en brugsværdi på 6 kr. pr. m² og en salgs- eller handelsværdi på 30 kr., så her kan en kommune altså komme ind i nogle svære økonomiske problemer. Det andet er, om man ikke samtidig bør oprette en statsfond, hvor kommunerne kunne hente pengene i stedet for at skulle på lånemarkedet.

Hvis ikke vi får løst disse to spørgsmål, er jeg bange for, at kommunerne kan komme i så store økonomiske vanskeligheder, at de får for svært ved at leve op til dette lovforslags intentioner. Derfor håber jeg som sagt på, at vi i

udvalget kan se på disse to problemer, at det skulle være brugsværdien, man eksproprierede efter i stedet for handelsværdien, og at vi skulle se at finde en mulighed for, at kommunerne kunne låne pengene i en statsfond.

Men ellers er vi som sagt positivt indstillet over for forslaget.

Svend Haugaard (RV):

Det radikale venstre er enig i, at der kan være behov for en mulighed for for kommunerne at ekspropriere til byudviklingsformål, men vi vil da gerne understrege en sætning fra forslagens ordlyd, «hvor det er af væsentlig betydning».

Spørgsmålet er så blot, hvordan planlægningen skal foregå. Det er nok rigtigt, at man får en for spredt og tilfældig byudvikling, hvis man ikke har muligheden for ekspropriation. Jeg mener også, det er rigtigt, at for tidlig ekspropriation kan bevirke, for det første at man fristes til at ekspropriere fremfor at købe i fri handel, for det andet at de tidligere ejere, uanset om det er kolonihaveejere, eller det er landmænd eller gartnere, fordrives på et urimeligt tidligt tidspunkt, og de er trods alt nok bedre til at drive jorden, end byen er det, og for det tredje at man kan risikere at få for kompakte byer, hvis man går for hurtigt frem med ekspropriation. Det er ofte sådan, at køb i fri handel kan være med til at give frisk luft mellem bydelene.

Vi siger altså ja til selve muligheden, men vi er ikke med på et så tidligt stadium i planlægningen, som forslaget indebærer.

Ib Christensen (DR):

Forslaget er jo tidligere blevet fremsat i tinget, men blev dengang slyttet. Jeg håber ikke, at det bliver forslagets skæbne denne gang.

Retsforbundet ser overordentlig positivt på dette forslag og indser nødvendigheden af, at kommunerne får denne øgede adgang til ekspropriation på et tidligt tidspunkt af hensyn til den kommunale planlægning og af hensyn til også ad den vej at bekæmpe jordspekulationen.

Det er jo egentlig paradoksalt, som det også bliver nævnt i fremsættelsestalen, at der i den gældende lovgivning er mulighed for ekspropriation til fremskaffelse af jord til rekreative formål. Det kan tilføjes, at der også er adgang til at ekspropriere jord til f. eks. anlæggelse af kirkegårde, men der er altså ikke i dag i lovgivningen adgang til at ekspropriere til byudvik-

[Ib Christensen.]

lingsformål og til byggegrunde. Det forekommer ganske og aldeles urimeligt. Vi kan altså tilsige vores meget positive medvirken til dette forslags gennemførelse.

Jeg kunne godt tænke mig at stille et par spørgsmål til ministeren. For det første om man vil overveje, at erstatningen ydes i forhold til jordens hidtidige anvendelse i stedet for den tabte spekulationsværdi. Vi ser meget hellere, at man anvender dette erstatningsprincip.

Jeg kunne videre tænke mig at spørge ministeren, om han vil medvirke til, at afhændelsen, i det omfang således eksproprieret jord ikke skal forblive i offentligt eje, men skal afhændes igen, sker på jordrentevilkår.

I den forbindelse vil jeg gerne spørge ministeren, om han vil være villig til, som også en tidligere ordfører har været inde på det, at støtte kommunernes erhvervelse af jord. Det er jo sådan, at mange kommuner klager over, at de af likviditetsmæssige grunde ikke har råd til at erhverve jord tidligt nok, og slet ikke hvis de skal afhænde jorden igen på jordrentevilkår. Det kunne da være værdifuldt, at man ved statslige tilskud eller statslige fonds kunne hjælpe kommunerne til på et tidligt tidspunkt at erhverve jord og afhænde den på jordrentevilkår.

Vi kan altså tilsige vor positive medvirken. Hermed er det jo så konstateret, at der i tinget er et absolut flertal for dette lovforslag, og vi vil også gerne medvirke til dets hurtige fremme.

Thorndahl (FP):

Vi har til behandling her et helt igennem overflødigt lovforslag, som synes domineret af de alt for mange skrivebordsteoretikere, som dette land desværre er blevet udstyret med. I de ca. 10 år, jeg har været beskæftiget med planlægningsproblemer i en lang række kommuner landet over, har jeg ikke i ét eneste tilfælde kunnet konstatere et virkeligt behov for den ekspropriationshjælp, som dette lovforslag lægger op til.

Vi har i Danmark en meget detaljeret og meget magtfuldkommen planlægningslovgivning, som med hensyn til ekspropriationsadgang er blevet yderligere styrket gennem vedtagelsen af lov om kommuneplanlægning, ligesom kommunernes muligheder for at erhverve jord er sikret gennem loven om tilbudspligt.

Der er således allerede et overvældende udbud af direkte styringsmidler, men også de indirekte styringsmidler spiller i denne sammenhæng en væsentlig betydning, f. eks. de skattemæssige. Når ejendomme er blevet inddraget under byzone, udløser dette i sig selv en voldsom stigning i ejendomsvurderingen, der bl. a. over ejendomsbeskatningen, som vi har set det, i mange tilfælde meget hurtigt vil drive landbrugere og andre til at afhænde deres ejendomme til bymæssige formål.

Jeg finder, at lovforslaget er en meget karakteristisk illustration af den dobbeltmoral, der eksisterer inden for disse områder. På den ene side gentager vi gang på gang, at nærdemokratiet skal styrkes, og at borgernes adgang til at gøre deres synspunkter gældende skal udbygges. På den anden side amputerer man med de samme love gang på gang de i forvejen alt for begrænsede muligheder, borgerne har for at gøre deres synspunkter gældende over for den i dag meget magtfulde offentlige administration.

Jeg kan da godt være enig i, at det ud fra en samlet samfundsmæssig ressourcebetragtning er rigtigt, at det er uheldigt, at man investerer i modningsanlæg, offentlige institutioner, som i en årrække kun udnyttes i begrænset omfang, fordi byudviklingen kommer senere end forudsat i planerne.

Byudviklingen vil imidlertid være afhængig af mange faktorer, som i hvert fald ikke kan administreres under planlægningslovene, f. eks. de økonomiske konjunkturer, fødselstal osv. Byudviklingen vil i øvrigt være bestemt af borgernes bosætningsønsker, og det i bemærkningerne til lovforslaget anførte ønske om en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse vil kun kunne få virkelig betydning, såfremt man følger lovforslaget op med en lovgivning om tvangsflytninger. Det er jo helt klart, at det vil give den optimale udnyttelse af de offentlige investeringer i byudvikling, men det vil man vel nok trods alt ikke ind på.

Vi finder altså, at lovforslaget er overflødigt og i en række henseender meget uheldigt, og må derfor stemme imod det.

Miljøministeren (Niels Matthiasen):

Det er jo alle gode gange tre, dette forslag bliver behandlet. Jeg synes, at diskussionen i dag som ved de to tidligere lejligheder, hvor forslaget har været behandlet, bliver ført på et

[Miljøministeren.]

plan, der ligesom ikke rigtig kan bære, og også bliver ført på en måde, så vi ligesom opbygger kunstige modsætninger.

Er sandheden ikke, at lovforslaget ikke er noget revolutionerende eller noget fuldkommen omkalfatrende her i landet? Det er en logisk følge af kommuneplanloven. Det, man gør nu, er, at man giver kommunerne mulighed for i deres langsigtede planlægning at ekspropriere jord til boliger, hvor de ikke har kunnet komme igennem i almindelig fri handel. Er det egentlig værre, end at man i sin tid har vedtaget, at man kunne ekspropriere til rekreative formål? Et enigt folketing vedtog jo i 1972 loven om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål, og denne lov har en bestemmelse om ekspropriation til rekreative formål, som svarer nøjagtigt til dette forslag. At det er værre at kunne ekspropriere til boligformål end til rekreative formål, kan jeg ærlig talt ikke se.

Det undrer mig, at visse partier, der ellers altid taler om nærdemokrati og om kommunernes selvstyre, og som gerne vil give kommunerne flere opgaver, ikke, når det virkelig gælder, vil give kommunerne midlet til en fornuftig langsigtet planlægning.

Jeg vil da gerne sige, som allerede vor ordfører, hr. Auken, sagde det under en tidligere behandling, at vi da godt kan diskutere en bedre definition af »iværksat planlægning« under udvalgsarbejdet. Jeg må nu sige, at jeg i går deltog i Byplanlaboratoriets møde i Herning. Omkring 700 mennesker var til stede, både kommunalpolitikere og amtspolitikere og planlæggere, og jeg havde en ganske klar fornemmelse af, at der var et udbredt ønske på tværs af partierne om at få en sådan lovgivning.

Jeg skal gøre den bemærkning vedrørende de spørgsmål, der er rejst af hr. Ib Christensen og andre om støtte gennem fonds til kommunerne til afhændelse af jord, der er købt på jordrentevilkår, at det kan vi da diskutere i udvalget.

Jeg tror, at der kun kan være ganske få spørgsmål, vi skal have diskuteret – forslaget har jo været behandlet tilstrækkeligt mange gange før. Jeg noterer i hvert fald med tilfredshed, at man kan konstatere et flertal for dette lovforslags gennemførelse i folketinget, som det er sammensat i dag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Nathalie Lind):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til udvalget om fysisk planlægning. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om film og biografer [af Grethe Fenger Møller m. fl.].

(Lovforslag nr. L 98. Fremsat 15/3 77).

Tredje næstformand (Nathalie Lind):

Sammen med denne sag foretages den næste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om film og biografer.

(Lovforslag nr. L 99. Fremsat 15/3 77).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Ministeren for kulturelle anliggender (Niels Matthiasen):

Da begge disse forslag blev behandlet den 8. december sidste år, er der ikke mange bemærkninger at gøre. Jeg vedstår de bemærkninger jeg gjorde under disse behandlinger.

Med hensyn til det konservative forslag, som jo også er en genfremsættelse, og som går ud på, at kulturministeren skal kunne ændre de afgørelser, som ellers efter loven kun kan træffes af filminstitutets bestyrelse selv, f. eks. afgørelse om støtte til filmproduktion, vil jeg gentage, at min holdning er den samme, som den har været hidtil. Jeg tager afstand fra forslag af denne art og vil understrege, at jeg mener, vi skal lade være med at skabe mulighed for direkte politisk indgriben i spørgsmål, som alene bør være undergivet en kunstnerisk bedømmelse – eller mere enkelt: vi skal ikke gøre en minister til smagsdommer.

Birte Weiss (S):

Det er i dag femte gang i løbet af et par år, folketinget behandler et forslag af denne art, nemlig det konservative forslag. Man kunne for så vidt godt indskrænke sig til blot at afvise det, men jeg mener, at det er en sag, der er af